

“YABANCILAŞMA”

Siyaset Üzerine...

Osman Elbek

*"poliüretan kültürün popüler saltanatı
anlamadan yaşadığımız hayat
duyarlılıklarımız: öğle tatilleri
yenen sandviç
aralarında her şeyden biraz
videoya alınmış şanlı hülyalarımız
akşam yemeklerinin melamin çağı
hiçbir neon ıstamazken
tüketim ahlakının ince barbarlığını
Ey sevda sahafları!
heyelanlar içindeki kalplerinize gömün
Çünkü Zamanlardır belirleyen aşkları" ¹*

Hüzünlü Bir Öykü

Hırsla, kan ter içinde dövüyordu kızgın ateşin içerisinde kora dönmüş demiri. Kızgındı, sinirliydi ama en önemlisi bir türlü anlam verememişti olup bitenlere. Çok değil bundan sadece bir yıl önce verdikleri sözlerin tam tersini yapıyorlardı. Aldatılmıştı, kandırılmıştı; hem de en çok güvendiği partisi tarafından.

Kırk yıllık hayat tecrübesi diğerlerinin yalancı olduğunu öğretmişti ona, ama bugün kafası tamamen karışmıştı. Bugünü anlamıyordu; aylarca bıkmadan koştuğu, gecesini gündüze katarak çalıştığı arkadaşlarının bugünkü icraatlarını hiç anlamıyordu. Yoksa onlar da mı kol-tuk uğruna satılmışlardı, tıpkı diğerleri gibi? Bir

yıl önceki iddialarını, onlarca yıl büyük bir inançla peşinden koştukları “milli dava”yı, bugün unutmuş muydu dostları?

Oysa ki işler ne de güzel yoluna girmişti; mutluydular. Neden olmasın ki?! Büyük bir sabırla, yıllarca didinip çalıştıkları “dava”yı, bir yıl önce tam da bugün iktidara taşımışlardı. Yüreklere umut dolmuştu; iktidardaydılar. Artık herşey emirlerine amade olmuştu; akmayan sular akacak, gülmeyen yüzler gülecek ve gerektiğinde kırılmayan eller kırılacaktı.

Ama heyhat...

Düş kırıklığı içinde yaşıyordu son bir yıldır. Üç-beş “dava” arkadaşının devlet katında işe alınması dışında pek de bir şey değişmemişti. Tamam bazı günler, en yüce “dava” adamı,

¹ Murathan Mungan. 1999, “Doğduğum Yüzyıla Veda”, Metis Yayınları, İlk ve Tek Basım, Sayfa 296.

koltuğundan başını kaldırıp eski günlerdeki gibi kükrüyordu, ama nafile...

Ülkenin yönetimi resmen teslim edilmişti bir avuç gavura, onlar ne dese aynen yapıyordu.

Gençliğinin eski komünisti bile bugün kendisinden daha milliyetçiydi, ülkenin satılmaması için nicedir bayrak açmıştı,

ama bugün kendisi iktidardaydı ve ülkesini satmıştı.

İşte bu nedenledir ki, nicedir içi içine sığmaz olmuştu.

Bir yıl önce binbir hayalle gezdiği köyleri, kahveleri, "ocak"ları hatırladı, orada verdiği sözler aklına düştü; utandı, kızardı

ve hırsla, kan ter içinde bir kez daha dövdü kora dönmüş demiri.

Hayat ona bir yıldır artık çok yabancı geliyordu...

"Yabancılaşma"

Marksist Düşünce Sözlüğü, "yabancılaşma" kavramını dört madde altında tanımlamış:

"... bir eylem (veya içinde bulunulan bir durum) aracılığıyla, bir kişi, grup, kurum veya toplum, (1) kendi özgün etkinliğinin sonuçlarına ya da ürünlerine (yahut etkinliğin kendisine), ve/veya (2) içinde yaşadığı doğaya ve/veya (3) diğer insanlara... aynı zamanda (4) kendi kendisine (kendi özgün tarihsel olarak oluşturulmuş insani kapasitelerine) yabancı duruma gelir (veya böyle bir durumda kalır)."²

"Hüzünlü Bir Öykü"deki kahramanımızın yaşadığı his, kendi toplumsal etkinliğinin ürününe karşı yaşadığı yabancılaşmadır. O, bir yıl önce bambaşka bir toplumsal projeye kavuşabilmek için emek harcamış, ancak 365 gün sonra gör-

düğü tablo; beklediği, umut ettiği, hayallerini kurduğu tablo olmanın aksine, tam tersi rüzgarlara yelken açmıştır.

Hiç kuşkusuz ki; yaşanan bu düş kırıklığının oluşmasında, çıkar uğruna ideallerinden vazgeçen insanların etkisi olsa da, tüm yaşananları bu kadar sığ bir bakış açısıyla değerlendirebilir miyiz?

Sol ve sağ tarihin kolaylıkla yaftaladığı "hain" damgalarının arkasında, derinlerde bir yerlerde göz ardı ettiğimiz daha büyük bir sorun var mıdır?

Tüm bu yaşananlar, bireylerden ve çıkar gruplarından bağımsız bir şekilde sistemin ürünü müdür?

"En içten demokrasi tahta oturtun, hemen imzese kesinlikle hainleşecektir" diyen Bakunin'i hatırlarsak; yabancılaşmanın en önemli nedeni "iktidarın kendisi"dir. "İktidar ve devlet" kavramlarının, bu bakış açısıyla irdelenmesi mutlak elzem olsa da, ben mevcut yazımda öncelikle biraz daha derinlere inerek siyasetin kendisinden bahsetmek istiyorum. Çünkü "siyaset", diğer tüm kavramları da bünyesinde kapsadığı için tartışmayı genişletmek açısından oldukça uygun bir alandır ve aynı zamanda, Türkiye'nin AB süreci ile yaşadığı/yaşayacağı demokratikleşme sürecinin -özellikle egemen görüş bağlamında- pek de tartışmaya açılmayan, kısmen gizlenmeye çalışılan bir yönüdür.

Önce ve Acilen Demokrasi

Nasyonal cephenin sağ'dan ve "sol"dan şahinleri haricindeki tüm toplumsal varolma kimliklerinin anlaştıkları bir kavram; "demokrasi". Hayatın ilginç paradoksudur ki; tüm kimlikleri birleştiren, buluşturan kavram olan "demokrasi", aynı zamanda bu kimliklerin "bölen"i. Çünkü kimlikler ve sınıflar, kavram olarak anlaştıkları "demokrasi"nin tanımında oldukça farklılaşıyorlar. O halde biz de "demokrasi" kavramının tanımını oluşturarak tartışmayı derinleştirmeye çalışalım.

² Tom Bottomore (YY). 2001, "Marksist Düşünce Sözlüğü", İletişim Yayınları, İkinci Baskı, Sayfa 621.

Başvuru kaynağımız yine bir sözlük; Sosyoloji Sözlüğü³.

Söz konusu sözlükte, “demokrasi” başlığı altında yer alan ilk tespit; çok sayıda siyasal sistem ve ideolojinin “demokrasi” kavramına sahip çıkması nedeniyle kavramın gündelik kullanımının fiilen anlamsızlaşmaya başladığıdır.

Antik çağ demokrasisini geçip günümüzün “modern” demokrasisine geldiğimizde, var olan “demokrasi”nin artık “temsili demokrasi” olduğunu görmekteyiz. Pekiyi, nedir bu “temsili demokrasi”?

Anılan kaynak “temsili demokrasi”yi; *“yurttaşlar, bir parlamento ya da kongre gibi ulusal çaplı merkezi bir forumda, alınması gereken kararlar ile yapılan çeşitli tartışmalarda kendilerinin çıkarlarını temsil edeceklerini vaat eden politikacıları seçerler. Demek ki parlamento, ideal olarak minyatür bir demos’tur.”*⁴ ifadeleri ile tanımlıyor.

Tartışmanın bu noktasında iki vurgunun altı çizilmeli:

a) “Demokrasi” kavramı, insanlığın “uygarlık” koşusunda biçim değiştirerek; herkesin bizzat kendisinin söz hakkına sahip olduğu “doğrudan demokrasi”den, bireylerin/çıkar gruplarının/varolma kimliklerinin dolaylı sözcülerine söz hakkını teslim eden “temsili demokrasi”ye geçmiştir. İnsanlığın “uygarlık” koşusu, en azından “demokrasi” açısından akılcı eleştiriyi tabi tutulmak zorunda değil mi?

b) “Temsili demokrasi”nin de olmazsa olmazı,

parlamento ya da kongre gibi bir platformun çalışmasıdır. Çünkü *demos* ancak bu alanda var olabilmektedir. Bu nedenle, böylesi bir alanın olmaması ya da fiilen çalışmaması, “temsili demokrasi”nin işlemediğini göstermektedir.

Tüm bu yaklaşımları aklımızda tutarak son yirmi yılda dünyanın ve T.C.’nin yaşadıklarını eleştirel gözle incelersek, egemen sistemin “demokrasi” kavramının içini boşalttığını fark edebiliriz. “Uygarlık” koşusunda koşan insanlık, dün “demokrasi”nin “aslı”nı kaybetmişti, bugün ise “temsili hayali”ni yitirmek üzere, hem de “demokrasi”nin yaygınlaşması, çağdaşlaşması, modernleşmesi adına.

*Hayatın ilginç paradoksudur ki; tüm kimlikleri birleştiren, bu-
luşturan kavram olan “demok-
rasi”, aynı zamanda bu kimlikle-
rin “bölen”i. Çünkü kimlikler ve
sınıflar, kavram olarak anlaş-
tıkları “demokrasi”nin tanımın-
da oldukça farklılaşıyorlar.*

Hemen belirtmek isterim ki; mevcut soruna “ulusal” ve “milli” hisler açısından bakmamaktayım, çünkü sorun sistemin bizzat kendisinde. Küresel kapitalizmin ulus-üstü şirketleri, onca yıllık insanlık koşusunda sağ solu budanarak “temsili”si kalmış “demokrasi”yi dahi yok etmek istemekteler. O zaman

bir tespiti hep birlikte yapalım: *“Ya Kapitalizm, Ya Demokrasi”!*

Egemen sistemin “demokrasi” kavramını nasıl tahrip ettiği konusuna yazımın ileri aşamalarında değinmek üzere, ben yine söz konusu sözlüğe dönerek demokrasinin olmazsa olmaz koşullarının neler olduğunu aktarmaya çalışacağım. Kaynağımıza göre; *parti içinde gerçek bir rekabetin olması, farklı çıkarların gerçekten temsil edilmesi, serbest ve adil seçimler, adaylar ile politikalar arasında gerçek tercihler yapma olanağı, parlamentonun gerçek bir iktidara sahip olması, kuvvetler ayrımı, tüm yurttaşların medeni haklarının olması ve hukukun egemenliği*⁵ demokrasinin olmazsa olmaz koşullarıdır.

³ Gordon Marshall. 1999, “Sosyoloji Sözlüğü”, Bilim ve Sanat Yayınları, Birinci Basım.

⁴ A.g.e., s 140.

⁵ A.g.e., s 141.

İsterseniz yukarıdaki kavramların bu coğrafya-
daki karşılığını aramaya çalışalım:

yoğunlaşarak onun siyasetten özerk hale geti-
rilmesi, siyasetin tartışma alanına ekonominin

Demokrasi Koşulları	T.C. Gerçekleri
Parti içinde gerçek bir rekabetin olması	Lider sultanı
Farklı çıkarların gerçekten temsil edilmesi	Etnisite, din ve emek eksenli parti kurma ya- sakları
Serbest ve adil seçimler	Çöplerden toplanan oylar, kaçırılan seçim san- dıkları
Adaylar ile politikalar arasında Gerçek tercih yapma olanağı	Merkez yoklaması ile belirlenen adaylar Seçim sonrası uygulanması "unutulan" parti politikaları
Parlamentonun gerçek bir iktidara sahip olması	IMF, MGK patentli hükümetler Liderler zirvesinde alınan kararlar
Kuvvetler ayrımı	Yargının bağımsız olmadığını vurgulayan yargı üyeleri
Tüm yurttaşların medeni haklarının olması	EVET
Hukukun egemenliği	Bergama, Susurluk, "Hayata Dönüş"...

Görüldüğü üzere -anti-kapitalist bakış açısıyla
bakmasak dahi- yaşadığımız coğrafyada "de-
mokrasi"den bahsetmek sizce mümkün mü?

Ama ne yazık ki sorun bu kadar değil. Keşke bu
kadarla sınırlı olsaydı da, AB süreci ile birlikte
özlediğimiz gibi bir "demokrasi"ye ulaşabil-
seydik. Fakat sorun daha derinde; egemen sis-
temin, kapitalizmin bizzat kendisinde.

Nasıl mı?

Kapitalizm ve Demokrasi

Marks ve Engels, Manifesto'da "hükümet" ay-
gıtını; *"bütün burjuvazinin ortak işlerini idare
eden bir komiteden başka bir şey değildir"* ifa-
deleri ile tanımlamıştı. Bu tanım, kanımca yazı-
nın girişinde yer alan "Hüzünlü Bir Öykü"deki
kahramanın yaşadığı yabancılaşmanın nedenini
afişe ediyor bize. Liberal sistem dahilinde par-
tiler, aksini iddia etseler dahi, geçmişlerinde
uzun, zorlu ve hatta kanlı bir "dava"nın mirasını
taşısalar dahi, *"devletin yürütme gücünü"* üst-
lendikleri andan itibaren, sadece ve sadece ka-
pitalizmin çıkarlarının sözcüsü olmak zorunda
kalmaktadırlar.

Son yirmi yılda ekonominin üzerinde

dahil edilmemesi, ekonominin siyaset üstü ilan
edilmesi ve iktisadi alanın (egemen sistemin)
var olan yasalarına herkesin uymak zorunda
kalmaması gerektiğini buyuran kapitalizm, bu
ideolojik hegemonya sayesinde "demokrasi"yi
açıkça yok etmektedir. Kapitalizm, kuralını
kendisinin koyduğu bir oyunda "demokrasi
oyun"u oynamak istemektedir. Oyunun kuralla-
rını değiştirme hakkınız yoktur.

Bu şartlar altında böylesi bir "oyun"un özgür-
lükçü olduğunu, tüm insanlığa mutluluk, refah
getirebileceğini düşünebilir misiniz?

"Oyun"u aşmak isteğimiz varsa, yaşanan bu
"oyun"un başrol aktörünü; "devlet"i daha ya-
kından tanımamız gerekli kanımca.

Marks, "devlet"i; ordu, polis, bürokrasi, din
adamları ve yargı sistemi gibi organları ile bir-
likte, gücünü mutlak monarşi döneminden alan,
her daim ve her yerde hazır bulunan merkezi-
yetçi bir yapı olarak tanımladı. Yine Marks,
sermaye ile emek arasındaki uzlaşmaz çelişki-
nin derinleştiği oranda "devlet"in de *"toplumsal
köleliği"* sürdürme yolundaki çabasını arttırdı-
ğını kaydetti.

Engels, *"Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin*

Kökenini" irdelerken "devlet"i; "en güçlü sınıfın, iktisadi bakımdan egemen olan, ve bunun sayesinde, siyasal bakımdan da egemen sınıf durumuna gelen ve böylece ezilen sınıfı boyunduruk altında tutmak ve sömürmek için yeni araçlar kazanan sınıfın devletidir" diyerek tanımladı.

"Devlet"i Engels'in gözüyle analiz etmeye devam edersek fark ederiz ki, o ("devlet"); toplumların belirli bir gelişme aşamasında ortaya çıkan, toplumdan doğan ama onun üstünde yer alan ve hızla kendisini doğuran topluma yabancılaşan bir güçtür. Ve bu güç, kendisini yaratan toplumun yurttaşlarına sözünü geçirip "düzen"i devam ettirebilmek için, sadece silahlı adamlara değil, hapishaneleriyle ve her türlü ceza kurumuyla bir jandarma kuvvetine ihtiyaç duyar.

Görüldüğü üzere, "devlet"in en önemli işlevi; egemen sistemin devamını sekteye uğratabilecek demokratik isyanları önlemek ve toplumsal düzenin istikrarını sağlamaktır. "Devlet", bu istikrarı; "güç" ve "rıza"nın birbirine eklemesi ile başarır. "Demokrasi oyunu"nun "demokrasi"ye dönüştürülebilmesi için "güç" ve "rıza"nın temellerini aramak, eklemleme noktalarını kırmak gerekli değil midir?

Hobbes, tahakkümün kurulabilmesi için "Tutkudan önce düşünülmesi gereken şey korkudur" diyerek "devlet/iktidar" aygıtının bu yönünü deşifre ediyor. Doğrudur, yürekleri, bilinçleri ve idealleri zincirler altına alan "korku"dur. "Korku" sayesinde "iktidar", hayatın her alanını emri altına alır. "Korku"nun yarattığı bilinç bulanıklığı sayesinde özgürlükler ertelenir, kısıtlanır, baskı altına alınır. "Korku"nun yarattığı panik sayesinde insan kendisini tel örgüler ulaşılabilir duvarlar ardına saklar ve hayata yabancılaşır, özgürleşme serüvenini bilinmez tarihe erteler. Özgürleşmeyen insan isyan et-

mez, başkaldırmaz, direnmez*, kendisini ve egemen ideolojiyi sorgulamaz. Toplumsal yaşamda o gün kabul gören ideoloji, -özgürlükçü idealleri bünyesinde taşısa dahi- sorgulanmayan her akım gibi dogmalашır, tabulaşır. Dogmalашıkça "korku" katsayısı artar. Döngü fasit dairedir, çıkış yoktur! Sonuç; bireysel ve toplumsal tahakkümdür, yerel/bölgesel/ulusal/küresel paranoyadır, bireyin idealleri ile hayatın "korku"ları arasında parçalanmış şizofrenik bir hayattır. Çözüm, yalın ve sadedir; "korku" yok edilmelidir, "korku"nun toplumsal bilinçaltında yarattığı travma silinmelidir. Daha doğru bir ifadeyle "korku" güdüsüne neden olan her yapı aşılmalıdır. Toplumsal hayatı tek başına belirleyebilme gücüne sahip olan her birey/her kurum "korku" kaynağıdır, "devlet/iktidar" "korku" kaynağıdır; "devlet/iktidar" aşılmalıdır!

Bugün bireyin bedensel ve fikri yapısı her zamankinden daha fazla ezilmiştir, "iktidar"ın nizami ve gayri-nizami şiddet ar-gümanları ona da bulaşmıştır; "iktidar" bireyde vücut bulmuştur, birey "iktidar/devlet" tarafından nesneleştirilmiştir

"Devlet/İktidar" aşılmalıdır: Yirmibirinci yüzyılın "iktidar"ı her yerdedir ama aynı zamanda hiçbir yerdedir. "İktidar"ın merkezi yoktur, sınırsız coğrafyada, sınırsız merkezde, her gün, her an yeniden üretilir. Milenyumun "iktidar"ı ulusallığı aşmış küre-

selleşmiştir. "Dışarı"sı yoktur, hiç kimse için kaçacak alan kalmamıştır, tahakküm dışı yer yoktur, sömürü her yerdedir. O halde isyan da her yerde olmalıdır. Üçüncü bin yılın devrimi; sınırları çizilmiş bir coğrafyada değil, küresel ve daha önemlisi hayatın bizzat kendisinde olmalıdır. Çünkü bugünün "iktidar"ı hayatın bizzat kendisini hükmetme alanı olarak seçmiş, bireylerin kendilerini yeniden özgürce ürettikleri alanı -"üretim pratikleri"- tamamen kontrolü/tahakkümü altına alarak insanın özgürleşme potansiyelini yok etmiştir. Artık hayatın anlamı

* Tam da bu noktada Tomas Segovia'nın şu sözlerini hatırlamak mümkün mü?: "... senden direnişle siyasal muhalefeti birbirine karıştırmamanı rica ederim. Muhalefet iktidara karşı çıkmaz ve bir muhalefet partisi onun en tam biçimidir. Oysa direniş, tanım olarak bir parti olamaz; yönetmek için yapılmaz o... Direnme içindir." (Tomas Segovia, Alegatorio, Mexico, 1996 - Alıntı: "Dergi", Sayı 1, Güz 2001).

"*üretim için çalışmak ve üretim de hayat için çalışmak haline getirilmiştir.*"** Bugün bireyin bedensel ve fikri yapısı her zamankinden daha fazla ezilmiştir, "iktidar"ın nizami ve gayri-nizami şiddet argümanları ona da bulaşmıştır; "iktidar" bireyde vücut bulmuştur, birey "iktidar/devlet" tarafından nesneleştirilmiştir***. "Korku" bireyin kendisinde, içinde, kendisinden "öte"de somutlaşmıştır. O halde devrim de her yerde; toplumsal hayatın bütününde ama daha önemlisi bireyin kendisinde, içinde, kendisinden "öte" de somutlaşmalıdır.

Bu sürece "*üretim araçları*" penceresinden bakarsak da aynı sonuca ulaşabiliriz kanımca:

Marks, *Kapital*'de üretimin var olabilmesinin -yani toplumsal yaşamın devamının- en önemli koşulunun üretim araçlarının yeniden üretimini sağlamak olduğunu ifade ederken, aslında "biz"lere toplumsal özgürlük için gereken çıkış yolunu da gösteriyordu. Üretim araçlarının yeniden üretiminin bir kısmı üretim düzeyinde gerçekleşiyorsa da, asıl kısmı; emek-gücünün yeniden üretimi -ki hele günümüz için- üretimin dışında, toplumsal hayatın içerisinde gerçekleşmektedir. Yeniden üretimin olduğu bu yer, zaman içinde yaşanan bu farklılaşım kanımca çok değerli. Çünkü bu noktaya etki edebilirsek, değişim/dönü-

*"Modern" demokrasilerde
"devlet", güç ve rıza sayesinde,
kurallarını kapitalizmin
koyduğu oyunda oyuncularını,
yani oyunun asıl öznelerini
seyirci haline getirerek; bireyleri,
kendisine, topluma ve siyasete
yabancılaştırmıştır.*

şüm/devrim ancak tartışılabilir hale gelecektir. Aksi taktirde tüm çabalar "modern kölelik" sisteminin çeperleri içerisinde kalacaktır.

Çeperin "dışarı"sına çıkmak istiyorsak, "*Kapitalist sistemde üretim araçlarının yeniden üretim noktası somut olarak neresidir?*" sorusunun yanıtını bulmamız gerekli:

Althusser için kapitalist düzende yeniden üretim noktası "*eğitim sistemi*"dir, "*ideoloji*"dir. Ona göre "devlet", bir yanda "*devlet aygıtı*" sayesinde toplumsal hayat üzerindeki baskısını/"zor"unu, öte yanda çok sayıdaki "*ideolojik aygıtı*" sayesinde *ideoloji* yolu ile egemen he-

gemonyayı sürdürür. Üretim ilişkilerinin yeniden üretiminin büyük ölçüde sağlandığı yer ise "*devletin ideolojik aygıtları*"dır (Din, Öğretimsel, Aile, Hukuk, Siyasal, Sendikal, Haberleşme, Kültürel). Mevcut durum göstermektedir ki; günümüzde "devlet/iktidar" -dolayısıyla

"sömürü"-, basit bir "*zor aygıtı*" olmaktan çıkmıştır, hayatın bütününe, toplumsal yaşamın kendisine ve oradan da bireylere yayılmıştır. O halde devrim de her yerde; toplumsal hayatın bütününde ama daha önemlisi bireyin kendisinde, içinde, kendisinden "öte"de somutlaşmalıdır.

"Modern" demokrasilerde "devlet", güç ve rıza sayesinde, kurallarını kapitalizmin koyduğu oyunda oyuncularını, yani oyunun asıl öznelerini seyirci haline getirerek; bireyleri, kendisine, topluma ve siyasete yabancılaştırmıştır. Yabancılaşmanın tuzağında, dipsiz derinliklerinde kaybolan insan bağırılmaz, isyan etmez, egemen ideolojiyi sorgulamaz. "Modern" demokraside sorgulamak, eleştirmek, demokratik isyanları örgütlemek totaliter zincirlerle sarmalanmamıştır ama, "modern" demokrasi, sistemin çeperlerinin dışına çıkabilecek, "*modern kölelik*" ta-hakkümünü yıkabilecek her eylemi, her düşün-

** Bu bağlamda tarafımcı esas alınan nirengi noktası, Hardt ve Negri'nin "İmparatorluk" isimli çalışmalarında tanımladıkları "Biyopolitik üretim" yaklaşımıdır.

*** "Devlet-İktidar-Birey" ilişkilerini bütün çıplaklığıyla gözönüne sermesi açısından şu cümleler oldukça çarpıcıdır: "Devlet devrimle yıkılabilecek bir şey değil, insanlar arasındaki bir ilişki tarzıdır. Devlet, bu ilişki tarzıyla var olur, beslenir, güçlenir, sömürür ve öldürür. Devlet, otoriter ve hiyerarşik örgütlenmelerle iktidara talip olunarak değil; insanlar arasında devletin kendini yeniden üretmediği yeni ilişkiler, özgürlükçü ve dayanışmacı yeni bir "hayat tarzı" kurularak yıkılabilir. Asıl olan "iktidarı almak" değil, gündelik hayat devrimleridir." (John Purkis&James Bowen (Der.), "21. Yüzyıl Anarşizmi", Ayrıntı Yayınları.)

ceyi yabancılaşmanın çölünde daha yeşertmeden kurutmuştur.

“Tarihin Sonu”

Ve “tarihin sonu” gelmiştir!

Aç-çıkta kalmadığı için şükreden, şans oyunlarında elbet bir gün kazanacağını umut eden bir toplum yaratılmıştır. İnsanlar, kalplerinin üzerlerinde, artık onuru ve idealleri için ölümü göze alan kahramanları değil, piyasa değerlerine boyun eğen, onun kurallarına tabi olup köşeyi dönen “omurgasız”ları taşımaktadırlar. Kültürel çeşitlilik, “endüstri”leştirilmiş, kendisine, topluma ve siyasete yabancılaşan insanı, bir sonraki çalışma gününe hazırlamakla görevlendirilmiştir.

“Tarihin Son” döneminde yaşanan bu “siyaset”te karar alma ve tartışma sürecinin kendisi değil, sonuçları önemsenmektedir. Karar çok hızla alınmalıdır, tartışmaya/uzlaşmaya/tavize yer yoktur. Tartışma ile kaybedilen her saniyede, her dakikada milyonlarca dolar sanal ortamda bir yerden başka bir noktaya akmaktadır. Havalarda uçuşan dolarları yakalamanın tek yolu; hızla, eleştirmeden, düşünmeden egemen sistemin kurallarına uymaktır. Düzenin istikrarı her şeyden değerlidir. “Şirket kârları”, “bilançolar”, “mark-dolar-euro paritesi” hayatın vazgeçilmezleridir.

Artık sonsuz zamanda, sınırların ortadan kalktığı sonsuz coğrafyada her ihtiyaç sisteme tabi kılınmış, metalaştırılmıştır. Her istek, her grupsal çıkar siyasetten soyutlanmıştır. Doğruluğu tartışılmadan kabul edilen egemen sistemin ekonomi yasaları hayatın tek hakimidir, tek belirleyicisidir. Her kavram “piyasa”nın yasalarına tabi kılınmıştır.

“Demokrasi”, “piyasa”ya kurban edilmiştir.

Son Söz Yerine

Marks, her ne kadar “yabancılaşma” kavramını “emek” ağırlıklı olarak kullandıysa da, zaman içerisinde yabancılaşmanın boyutları giderek

genişledi; bugün için hayatın bizzat kendisi yabancılaştırıldı insanlara.

Bugün gelinen noktadan çıkış yolu da Marks’ın o günlerde önerdiğinden teorik olarak çok farklı değil:

Bilindiği üzere Marks, “yabancılaşma” kavramını, kapitalizmin toplumsal ve iktisadi düzenlemelerinin doğal sonucu olarak görmekte ve sistemin değiştirilmemesi halinde aşılamayacağını ifade etmekteydi. Ona göre, “insanın yeniden bütünlenmesi” ve “kendine dönmesi”, özel mülkiyetin ortadan kaldırılması ile mümkün olacaktı. Ancak yaşanan deneyimler dikkate alındığında; bireyin iktisadi ilişkilere indirgenemeyecek kadar komplike birikim taşıdığı görüldü ve sadece özel mülkiyetin “devlet”leştirilmesi ile yabancılaşmanın aşılmasının olanaklı olmadığı anlaşıldı.

Kanımsa toplumsal hayatta ve siyasette yaşanan bu yabancılaşmanın aşılması, ancak, her biri birbirinden bağımsız olarak parçalanmış olan toplumsal parçaların yeniden birleştirilmesi ile mümkündür. Yabancılaşma, siyaset; iktisadi alan başta olmak üzere tüm alanları demokratik tartışma sürecine aldığı anda, demokrasi; egemen sistem tarafından sınırları çizilmeyen bir süreç dahilinde, herkesin doğrudan söz sahibi olduğu, yerel, otonom, özyönetimci toplumsal yaşam dahilinde evrensel bir düşünce tarzı biçiminde örgütlendiğinde ve de en önemlisi birey; egemen sistemin tüm manüplasyonlarına rağmen kendini özgürleştirme serüvenine çıkardığında ortadan kaldırılabilir.

Hiç kuşkusuz ki böylesi bir siyasal devrim ancak büyük bir toplumsal devrimle olanaklıdır. Marks’ın Manifesto’da ifade ettiği gibi; “bireyin özgür gelişmesi toplumun özgür gelişmesi için şart” ise, özgürlükçü bir sosyalizme ulaşmak için, hep birlikte siyasetin siysetsizleştirilmesine isyan edelim⁶.

⁶ Mevcut yazı bağlamında, AB sürecinin etkisiyle T.C. dahilinde yaşanan demokratikleşme sürecinin önemli olmadığını ifade etmemekteyim. Aksine yaşanan sürecin toplumsal hayatımız açısından kazanımlar taşıdığını ve de solcuların/sosyalistlerin demokratik açılımları önleyecek manevralar karşısında direngen

Seçilmiş Kaynaklar:

- 1) Tom Bottomore (YY). 2001, "Marksist Düşünce Sözlüğü", İletişim Yayınları, İkinci Baskı.
- 2) Gordon Marshall. 1999, "Sosyoloji Sözlüğü", Bilim ve Sanat Yayınları, Birinci Basım.
- 3) Marks Karl. 1997, "Kapital-Birinci Cilt", Sol Yayınları, Beşinci Basım.
- 4) Engels Friedrich. 1992, "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni", Sol Yayınları, Onuncu Basım.
- 5) Çulhaoğlu Metin. Eylül 1997, "Binyıl Eşiğinde Mark-

sizm ve Türkiye Solu", Sarmal Yayınevi, Birinci Basım.

6) M. Hardt & A. Negri. 2001, "İmparatorluk", Ayrıntı Yayınları, Birinci Basım.

7) Althusser Louis. 2000, "İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aytıkları", İletişim Yayınları, Dördüncü Basım.

olmaları gerektiğini düşünmekteyim. Ayrıca milliyetçi "duyarlılıkların" sağda ve "sol"da bu kadar üst düzey yoğunlukta yaşandığı bir ülkede, daha iyi bir gelecek için, taşıdığı tüm dezavantajlara rağmen AB sürecinin desteklenmesi gerektiğine inanmaktayım. Bu yazı bağlamında vurgulamak istediğim ana nokta; AB sürecinin tüm kazanımlarına ulaşırsak dahi özlediğimiz dünyanın hala çok uzakta olacağıdır.

